

BEGRIPPEN

A

Accidentele (olie)vervuiling: olievervuiling ten gevolge van ongelukken.

Afval en Emissies (A&E): cumulatieve massa van de door een economie naar het milieu stromende emissies naar lucht en water, gestort afval en dissipatieve stromen.

Afvalpreventie: kwantitatief of kwalitatief voorkomen of verminderen van de productie van afvalstoffen en de schadelijkheid ervan door onder andere reductie aan de bron.

Afvalstof: elke stof of elk voorwerp waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen.

Anaërobe vergisting: microbiële omzetting van organisch materiaal in afwezigheid van zuurstof, waarbij methaan (biogas) en koolstofdioxide geproduceerd worden.

AOT60_{ppb}-max8u: overschot boven 120 µg/m³ van de hoogste 8-uursgemiddelde ozonconcentratie per dag, opgeteld over alle dagen van een kalenderjaar.

B

Bedrijfsafval: alle afvalstoffen die voortvloeien uit een industriële, ambachtelijke of wetenschappelijke activiteit en de afvalstoffen die daarmee gelijkgesteld worden. Bedrijfsafval omvat dus zowel industrieel afval als afval van handel & diensten.

Beheerovereenkomst: overeenkomst waarbij de grondgebruiker zich vrijwillig ertoe verbindt gedurende een vooraf bepaalde termijn een vooraf bepaalde prestatie te leveren gericht op het bereiken van een betere basismilieukwaliteit, tegen betaling van een vooraf bepaalde vergoeding (ten laste van de overheid), binnen de perken van de begroting.

Beleidsevaluatie: wetenschappelijke analyse van een bepaald beleid (of een deelveld van beleid), dat op basis van criteria wordt beoordeeld, en op grond waarvan aanbevelingen worden geformuleerd.

Beleidskredieten: beleidskredieten in de begroting geven de beschikbaar gestelde beleidsruimte weer voor het aangaan van verbintenissen.

Beleidsproces: ontwikkeling en/of opeenvolging van acties die het beleid vormgeven.

Beleidsrespons: maatregelen en instrumenten die de overheid inzet om voor een bepaald thema een al dan niet expliciete milieudoelstelling te verwezenlijken. Een responsindicator illustreert de omvang en alertheid van de respons van de overheid.

Belgische biotische index (BBI): index ter beoordeling van de biologische waterkwaliteit, steunend op de aan- of afwezigheid van macro-invertebraten in het water. De indexwaarde schommelt tussen 0 (zeer slechte kwaliteit) en 10 (zeer goede kwaliteit).

Bestrijdingsmiddel: synthetische of uit levende organismen gewonnen stof aangewend tegen onkruid (herbiciden), insecten (insecticiden), schimmels (fungiciden) of andere ongewenste organismen of hulpstoffen om deze stoffen te versterken. Er wordt verder onderscheid gemaakt tussen biociden en bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik (gewasbeschermingsmiddelen (actieve stoffen) en hulpstoffen).

Betalingskredieten: betalingskredieten in de begroting geven de toestemming om eigenlijke betalingen te doen. Het is met de betalingskredieten dat rekening gehouden wordt bij het opstellen van een begrotingsakkoord.

Bioaccumulatie: opstapeling van lichaamsvreemde stoffen in plantaardige en dierlijke weefsels.

Biochemisch zuurstofverbruik: hoeveelheid zuurstof per liter verontreinigd water die micro-organismen nodig hebben om de afbreekbare organische stoffen af te breken (biochemische reactie). Standaard wordt de bepaling uitgevoerd bij 20 °C gedurende 5 dagen.

Biodiversiteit: variabiliteit onder levende organismen van allerlei herkomst, met inbegrip van, o.a. terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken; dit omvat de diversiteit binnen soorten, tussen soorten en van ecosystemen.

Biomagnificatie: verhoging van de concentratie aan chemische stoffen in organismen als gevolg van doorstroming doorheen de verschillende trofische niveaus van de voedselpiramide.

Biomassa-afval: één of meer van de volgende afvalstoffen, die kunnen worden gebruikt om energie terug te winnen: plantaardig afval van land- en bosbouw; plantaardig afval van de levensmiddelenindustrie; vezelachtig afval afkomstig van de productie van ruwe pulp en van de productie van papier uit pulp, dat

op de plaats van productie wordt meeverbrand en waarvan de vrijgekomen energie wordt teruggewonnen; onbehandeld houtafval (natuurlijk hout, schors inbegrepen, dat alleen een mechanische behandeling heeft ondergaan); kurkafval.

Biomassa (energie): biologisch afbreekbare fractie van producten, afvalstoffen en residuen van de landbouw (met inbegrip van plantaardige en dierlijke stoffen), de bosbouw en aanverwante bedrijfstakken, alsmede de biologisch afbreekbare fractie van industrieel en huishoudelijk afval (Besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004 inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen, Richtlijn 2001/77/EG).

Biomerker: meting in het menselijke lichaam of ander biologisch medium, die een beeld geeft van ofwel de blootstelling aan polluenten (inwendige dosissen van polluenten of hun metabolieten) ofwel vroegtijdige biologische effecten (biomerker van effect).

Biomonitoring (mens): om blootstelling en effecten van toxische stoffen bij de bevolking in te schatten, wordt ondermeer biologische monitoring toegepast, waarbij de vaststelling van het geïntegreerde blootstellingsniveau berust op metingen van de inwendige dosis van een stof in bloed, urine of andere biologische media. Om de inwendige blootstelling te koppelen aan vroegtijdige omkeerbare effecten, kunnen bovendien biomerkers van effect gemeten worden.

Blootstelling: mate waarin de mens of het ecosysteem in contact komt met verontreiniging of verontreinigende stoffen opneemt.

Bodemsaneringsnorm: niveau van bodemverontreiniging waarvan bij overschrijding ernstige nadelige effecten kunnen optreden voor de mens of het milieu, gelet op de kenmerken en de functies die deze vervult. De bodemsaneringsnormen zijn afgeleid op basis van gezondheidsnormen en zijn omwille van verschillen in blootstelling gedifferentieerd in functie van het bodemgebruik (natuur, landbouw, wonen, recreatie, industrie) en van de bodemsamenstelling (gehalte aan organische stof en aan klei). De bodemsaneringsnormen zijn vastgelegd in bijlage 4 van het VLAREBO.

Braaklegging: maatregel waarbij op een perceel akkerland geen commercieel gewas meer wordt geteeld voor een bepaalde periode, maar dat overwegend begroeid wordt met gras (langdurige periode) of andere groenbedekkers (kortere periode). Hierdoor is

het braakperceel veel minder erosiegevoelig dan een perceel dat gecultiveerd wordt.

Broeikasgas: gas dat de opwarming van de aarde bevordert. Elk broeikasgas heeft zijn eigen opwarmend effect, relatief t.o.v. CO₂. Enkele voorname broeikasgassen met hun opwarmend effect of 'global warming potential' (GWP): CO₂ (1), CH₄ (21), N₂O (310).

Bruto binnenlands energieverbruik (BBE): totaal primair energieverbruik van een land of regio verminderd met de energie die gebruikt wordt voor de internationale scheepvaart- en luchtvaartbunkers. Het is ook de som van het energieverbruik door alle eindgebruikers enerzijds en de energieverliezen (o.a. door transformatie) en het eigen energieverbruik door de energiesector anderzijds.

C

Carcinogeen: kankerverwekkend.

Chemisch zuurstofverbruik: hoeveelheid zuurstof die per liter verontreinigd water nodig is om de organische stoffen volledig af te breken (via oxidatie, een chemische reactie).

Chronische olievervuiling: olievervuiling die het hele jaar door plaatsvindt. Dit is enerzijds te wijten aan een zeker verlies bij normale scheepswerking en anderzijds aan opzettelijke vervuiling door lozingen van afvalwater of het reinigen van tanks. Vaak wordt met chronische olievervuiling de operationele of opzettelijke olievervuiling bedoeld.

CO₂-equivalent (CO₂-eq): meeteenheid gebruikt om het opwarmend vermogen ('global warming potential') van broeikasgassen weer te geven. CO₂ is het referentiegas, waartegen andere broeikasgassen gemeten worden. Bv. omdat bij eenzelfde massa gas het opwarmend vermogen van CH₄ 21 keer hoger is dan dat van CO₂, stemt 1 ton CH₄ overeen met 21 ton CO₂-equivalenten.

Conditioneren: elke mogelijke voorbehandeling (met inbegrip van tijdelijke externe opslag, verkleinen, compacteren of sorteren) voordat bedrijfsafvalstoffen gerecupereerd, verbrand of gestort worden. Bij radioactief afval bestaat de behandeling uit het vastleggen van de verontreiniging in een matrix die verspreiding van het materiaal of straling tegengaat, dit voorafgaand aan de tijdelijke opslag of definitieve berging.

'Current Legislation' scenario (CLE): Europees scenario voor modellering dat de geschatte emissies geeft in 2020 rekening houdend met de toekomstige economische ontwikkelingen in

elk land en de verwachte emissiereducties resulterend uit de reeds goedgekeurde wetgeving.

D

Dierlijk mestaanbod: hoeveelheid dierlijke mest geproduceerd door de veestapel na de stikstofverliezen uitgedrukt in kg nutriënt (stikstof of fosfor).

Dierlijke mestproductie: hoeveelheid dierlijke mest geproduceerd door de veestapel, uitgedrukt in kg nutriënt (stikstof of fosfor).

Diffuse verontreiniging: verontreiniging afkomstig uit niet-geïsoleerde bronnen, meestal sterk, homogeen ruimtelijk verspreid door transport via lucht en water.

Directe inzaai: vorm van minimale bodembewerking. Het gewas wordt ingezaaid met een directe inzaaimachine doorheen de plantenresten van de vorige oogst of van de afgestorven groenbedekkers, zonder vooraf een zaaibed aan te leggen.

Doelgroep: marktactor en -activiteit met een belangrijk aandeel in de milieuproblemen en ook in het oplossen daarvan; de overheid kan de doelgroep sturen via instrumenten. In MIRA-T rapporten worden volgende doelgroepen onderscheiden: huishoudens, industrie, energie, landbouw, transport, handel & diensten en toerisme & recreatie.

Doelstelling: expliciete formulering van wat moet worden gerealiseerd binnen zekere termijnen.

DPSI-R-keten: milieuverstoringsketen, analytische structuur die de oorzaak en gevolgen van de milieuverstoring in beeld brengt. DPSI-R staat voor Driving Forces (maatschappelijke activiteiten), Pressure (druk), State (toestand), Impact (gevolgen) en Respons (beleidsrespons). De milieurapportering door het Europees Milieuagentschap, OESO, MIRA en anderen gebeurt aan de hand van deze keten.

Driewegkatalysator: nabehandelingstechniek voor de vermindering van zowel NO_x, CO als VOS in uitlaatgassen van motoren met een stoichiometrisch brandstof/zuurstof mengsel (zoals bij benzinemotoren).

E

Eco-efficiëntie: vergelijking van de milieudruk die een sector/regio teweegbrengt (emissies, brongebruik) met een activiteitenindicator van deze sector/regio (productie, volume, bruto

toegevoegde waarde ...). Een winst in eco-efficiëntie leidt slechts tot winst voor het milieu wanneer de druk ook in absolute cijfers daalt.

Ecologische amplitude: interval van standplaatsfactoren waarbinnen een soort kan voorkomen.

Ecosysteem: dynamisch (veranderend) complex van levensgemeenschappen van planten, dieren en micro-organismen en hun niet-levende omgeving, die in een onderlinge wisselwerking een functionele eenheid vormen, bv. bossen, heides en soortenrijke graslanden.

Eenhedslading (transport): container, wissellaadbak of oplegger. In sommige gevallen worden ook paletten of volledige vrachtwagencombinaties als laadeenheid beschouwd. De goederen zelf worden tijdens de overslag niet behandeld.

Eigen grondstoffenverbruik: cumulatieve massa aan grondstoffen die wordt ingezet in de economie van een land.

Emissie: uitstoot of lozing van stoffen, golven of andere verschijnselen door bronnen, meestal uitgedrukt als een hoeveelheid per tijdseenheid.

Emissierecht: indien een land of bedrijf een grotere emissiereductie heeft gerealiseerd dan opgelegd, dan kan het overschot verhandeld worden aan landen of bedrijven die hun doelstelling niet halen.

Energetische efficiëntie: verhouding van de bruikbare of nuttige energie ten opzichte van de door de mens geïnvesteerde energie.

Energie-intensiteit: hoeveelheid bruto binnenlands energiegebruik (BBE) gebruikt per eenheid bruto binnenlands product (BBP) uitgedrukt in constante prijzen van 1995.

Epibenthisch organisme: dier dat op of direct boven de zeebodem leeft.

Erosiepoel: klein bekken aangelegd op een locatie onderaan de helling waar zich veel afstromend water (met sediment) concentreert. Het water wordt in de poel opgevangen en kan slechts langzaam uitstromen zodat het sediment voor het grootste gedeelte bezinkt.

Euro x: term die ontstaan is begin jaren 90 om aan te geven om welke milieugerelateerde voertuigengeneratie het gaat. Een Euro 3-voertuig is recenter dan een Euro 1-voertuig en voldoet aan strengere Europese emissielimieten.

Excretiecoëfficiënt: dierlijke mestproductie per dier zoals bepaald in MAP2bis.

Externaliteiten: neveneffecten van maatschappelijke activiteiten die ongevraagd invloed uitoefenen op andere personen, gewassen, gebouwen, materialen, milieu, ecosystemen ... Externaliteiten kunnen negatief (bv. de meeste emissies) of positief (bv. landschapsvoorziening door de landbouw) zijn.

F

F-gassen: groepering van gefluoreerde broeikasgassen, bestaande uit HFK's, PFK's en SF₆.

Fossiele brandstof: steenkool, aardolie, aardgas en hun afgeleide producten.

Fotochemische luchtverontreiniging: verontreiniging van de omgevingslucht met chemische stoffen als ozon (O₃), peroxyacetylnitraat, stikstofdioxide (NO₂), waterstofperoxide en andere stoffen die een oxiderende werking hebben.

Freatisch grondwater: water onder de grondwaterspiegel in een relatief goed doorlatende laag en boven een eerste slecht doorlatende of ondoorlatende laag; het bovenste grondwater.

G

Geïntegreerd beheer van de kustgebieden (GBKG): proces van het combineren van alle aspecten van de fysische, biologische en menselijke componenten van de kustzone binnen één enkel beheerkader. Geïntegreerd kustzonebeheer impliceert een ecosysteembenadering waarin alle activiteiten of ontwikkelingen worden ondernomen op een voor het leefmilieu verantwoorde manier, zowel in plannings- als in uitvoeringsfase. Er wordt daarbij uitgegaan van een multigebruikersbenadering in tegenstelling tot de vroegere sectorale benadering. De term 'geïntegreerd' heeft betrekking op de integratie van doelstellingen als de vele instrumenten die voor de verwezenlijking daarvan nodig zijn. Dit betekent integratie van alle relevante beleidsterreinen, sectoren en bestuursniveaus.

Gewaserosiegevoeligheid: relatieve maat voor de erosiegevoeligheid van een bepaald type gewas of bodemgebruik waarbij een waarde van 0 aangeeft dat er onder dit bodemgebruik geen bodemerosie door water kan optreden en een waarde 1 geeft aan dat onder dit bodemgebruik bodemerosie door water maximaal is, d.w.z. even intens als bij een volledig onbedekte (onbeschermde) bodem.

Gezondheidsindicator: kwantitatieve aanduiding van de gezondheid van de bevolking of een aanwijsbaar deel ervan.

Glijdende jaargemiddelde concentratie: glijdende jaargemiddelden berekend om de maand. bv. in december 1990 werd de glijdende jaargemiddelde concentratie berekend over de periode januari 1990 tot en met december 1990. Die voor januari 1991 werd berekend over de periode februari 1990 tot en met januari 1991; die voor februari 1991 werd berekend over de periode maart 1990 tot en met februari 1991; enz.

Groenafval: composteerbaar organisch afval dat vrijkomt in tuinen, plantsoenen, parken en langs wegbermen. Groenafval omvat snoeihout met een diameter kleiner dan 10 cm, plantenresten, haagscheersel, bladeren, gazon- en wegbermmaaisel. Groenafval komt vrij bij particulieren, groendienst, tuinaanemers ...

Groenbedekker: gewas dat in hoge mate de bodem bedekt met bladeren om de periode tussen het oogsten van een gewas en het zaaien van het volgende gewas te overbruggen; voorbeelden zijn klaver, luzerne, gele mosterd en phacelia.

Groene stroom: elektriciteit opgewekt door gebruik te maken van hernieuwbare energiebronnen.

Groenestroomcertificaat: toont aan dat netto 1 000 kWh elektriciteit werd opgewekt uit een hernieuwbare energiebron. Het systeem van groenestroomcertificaten bestaat uit twee delen: enerzijds de toekenning van groenestroomcertificaten aan producenten van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en anderzijds een certificatenverplichting, opgelegd aan de elektriciteitsleveranciers, om een bepaald aantal groenestroomcertificaten in te leveren.

Grond/terrein: gebied waarvan de grenzen worden bepaald door eigendomsrechten of andere geografische en/of fysische grenzen.

Grondstoffenbehoefte: cumulatieve massa aan grondstoffen die wordt ingezet in de economie van een land.

Grondwaterrichtlijn: Europese Richtlijn 80/68/EEG betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging veroorzaakt door lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen.

H

Habitatrichtlijn (92/43/EEG): belangrijkste regelgeving van de Europese Unie ter bevordering van de biologische verscheidenheid, alsmede van het tot stand komen van Natura 2000. Natura 2000 is een onderling samenhangend ecologische netwerk van, voor Europa belangrijke, natuurgebieden. Deze richtlijn houdt de verplichting in om habitat (leefgebieden) en soorten (wilde flora en fauna) die voor de Europese Unie van belang zijn, in stand te houden. De gebieden worden beschermd nadat ze door lidstaten zijn afgebakend of aangewezen als speciale beschermingszone (SBZ). De Habitatrichtlijn werd gepubliceerd in 1992.

Habitatrichtlijngebied: door de Vlaamse regering, ter uitvoering van de Europese Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn), afgebakend gebied waarin gestreefd wordt naar de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna die hiervan deel uitmaken.

Hergebruik: opnieuw aanwenden van producten en materialen in het afvalstadium voor hetzelfde doel of voor een soortgelijk doel als waarvoor zij oorspronkelijk bestemd waren.

Hernieuwbare energiebron: energiebron waarvan de gemiddelde jaarlijkse energie-output voor onbepaalde tijd kan worden gehandhaafd: windenergie, zonne-energie, aardwarmte, golf-energie, getijdenenergie, waterkracht, biomassa, stortgas, rioolwaterzuiveringsgas en biogas.

Historische bodemverontreiniging: verontreiniging die tot stand gekomen is vóór de inwerkingtreding van het bodemsaneringsdecreet (voor 29 oktober 1995).

Huishoudconsumptie: de selectie, de aanschaf, het gebruik, het onderhoud, het herstel en het afdanken van producten of diensten door een huishouden.

Huishoudelijk afval: alle afvalstoffen ontstaan door de normale werking van een particuliere huishouding en afvalstoffen die daarmee gelijkgesteld worden. Volgens het Uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen 2003-2007 bestaat huishoudelijk afval uit de selectief ingezamelde huishoudelijke afvalstoffen en de niet-selectief ingezamelde huishoudelijke afvalstoffen (met name huisvuil, grofvuil en gemeentevuil).

Huisvuil: alle afvalstoffen ontstaan door de normale werking van een particuliere huishouding en de gelijkgestelde afvalstoffen die in de voorgeschreven recipiënt voor huisvuilophaling kunnen

worden geborgen (met uitzondering van de selectief ingezamelde fracties).

I

Indicator: grootheid (een variabele) weergegeven binnen een context. De indicator krijgt een betekenis door de context voor te stellen in de vorm van (historische of natuurlijke) referentiewaarden en/of van doelstellingswaarden. Een indicator in MIRA duidt aan, verwijst naar en/of informeert over activiteiten, toestanden, verschijnselen en andere in het milieu.

Integraal waterbeleid: beleid gericht op het gecoördineerd en geïntegreerd ontwikkelen, beheren en herstellen van watersystemen met het oog op het bereiken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor het behoud van dit watersysteem als zodanig en met het oog op het multifunctionele gebruik waarbij de behoeften van de huidige en komende generaties in rekening wordt gebracht.

Inwonerequivalent: vuilvracht geloosd door een gemiddelde bewoner.

K

Kleine landschapselementen: lijn- of puntvormige elementen met inbegrip van de bijhorende vegetaties waarvan het uitzicht, de structuur of de aard al dan niet resultaat zijn van menselijk handelen en die deel uitmaken van de natuur zoals: bermen, bomen, bosjes, bronnen, dijken, grachten, houtkanten, hagen, holle wegen, hoogstamboomgaarden, perceelsrandbegroeiingen, sloten, struwelen en poelen.

Koolstofintensiteit: hoeveelheid CO₂ uitgestoten ten gevolge van energiegebruik en de hoeveelheid energie-gerelateerde CO₂-emissies (procesemissies in de chemie en emissies ten gevolge van het niet-energetisch verbruik van brandstoffen in andere sectoren) per eenheid van bruto binnenlands product (tegen constante prijzen van 1995).

Kosteneffectiviteit: bereiken van een (milieu)doelstelling tegen de laagste kostprijs, vaak wordt hiervoor ook de term kostenefficiëntie gebruikt.

Kostenefficiëntie: zie kosteneffectiviteit.

Kwalitatieve warmtekrachtkoppeling: warmtekrachtinstallatie die minstens 5 % primaire energie bespaart ten opzichte van een referentie elektriciteitscentrale op aardgas (STEG) en een referen-

tieketel (met een specifiek referentierendement). Zie ook Warmtekrachtkoppeling (WKK).

Kyoto-protocol: overeenkomst tussen de partijen van het Klimaatverdrag, waarin per partij (land) een emissiereductie-doelstelling voor broeikasgassen wordt opgelegd.

L

Lipofiel: in vet oplosbaar.

M

Mestoverschot: resterend mestaanbod, uitgedrukt in kg nutriënt (stikstof of fosfor), dat na allocatie (hetzij naar de eigen grond, naar grond van derden, naar mestverwerking) nog geen afzetruimte gekregen heeft.

Mestverwerking: behandelen, bewerken of verwerken van dierlijke mest op een dergelijke manier dat de nutriënten, vervat in dierlijke mest (a) ofwel worden gemineraliseerd en de vaste residu's die na mineralisatie overblijven, niet op cultuurgrond gelegen in het Vlaamse Gewest worden opgebracht, tenzij die residu's eerst zijn behandeld tot kunstmest, (b) ofwel worden gercycleerd en het gercycleerde eindproduct niet op cultuurgrond gelegen in het Vlaamse Gewest wordt opgebracht.

Metapopulatie: netwerk van kleine deelpopulaties.

Milieugerelateerde belasting: belasting waarvan de belastingsbasis een bewezen, negatieve impact heeft op het milieu. Ook de energie- en transportbelastingen en de retributies gerelateerd aan het milieu werden hierbij gerekend, de BTW echter niet.

Milieugezondheid: discipline die binnen de sociale geneeskunde actief is m.b.t. milieugerelateerde gezondheid.

Milieukosten: jaarlijkse kosten van milieumaatregelen. Dit is de som van de operationele uitgaven van dat jaar en de investeringskosten toegerekend aan dat jaar (afschrijvingen).

Milieuschadepost: externe milieukost; schadepost ten gevolge van ongewenste neveneffecten van maatschappelijke activiteiten op het milieu.

Milieu-uitgaven: uitgaven enerzijds ter voorkoming en ter behandeling van milieuvervuiling en milieuhinder en anderzijds voor natuurbehoud. Uitgaven zijn de concreet uitgegeven geldsommen in een bepaald jaar: het zijn de lopende of operationele uitgaven (de jaarlijkse uitgaven om de milieuvoorziening opera-

tioneel te houden zoals bv. personeelskosten) en investerings-uitgaven.

MINA-plan: Vlaams milieubeleidsplan voor een periode van 5 jaar.

Modus: vervoerwijze, zoals het zich verplaatsen met een personenwagen, motorrijwiel, fiets, autobus, trein, schip, vliegtuig ... of te voet gaan.

Natuurrichtplan: gebiedsspecifiek plan dat op grond van het Natuurdecreet moet worden opgesteld voor elk gebied van het VEN, het IVON, de Speciale Beschermingszones en de Ramsar-gebieden. De natuurrichtplannen voor VEN en IVON worden opgesteld tegen 2008.

N

Natuurverbingsgebied: categorie van gebieden uit het Natuurdecreet die van belang zijn voor de migratie van planten en dieren tussen de gebieden van het VEN en/of natuurreservaten en waarbinnen een specifiek gebiedsgericht natuurbeleid gevoerd wordt. De natuurverbingsgebieden vormen, samen met de natuurverwevingsgebieden, het Integraal verwevings- en ondersteunend netwerk (IVON).

Natuurverwevingsgebied: categorie van gebieden uit het Decreet Natuurbehoud, waarbinnen een specifiek gebiedsgericht natuurbeleid gevoerd wordt. Dit beleid is gericht op handhaving en ontwikkeling van bepaalde natuurwaarden, waarbij andere functies dan natuur (bv. landbouw, bosbouw, militair domein, drinkwaterwinning) nevensgeschikt zijn. Binnen natuurverwevingsgebied kunnen de natuurwaarden ruimtelijk verweven zijn (bv. landbouwperceel met weidevogels). Samen met de natuurverbingsgebieden geven de natuurverwevingsgebieden gestalte aan een Integraal verwevings- en ondersteunend netwerk (IVON).

NEM-richtlijn: Europese Richtlijn Nationale Emissiemaxima (2001, 2001/81/EG) met als doel de luchtmissies van verzurende, vermestende en ozonvormende stoffen te beperken. In die richtlijn worden aan de EU-15 lidstaten maximale emissieplafonds opgelegd voor de 4 gasvormige pollutanten SO₂, NO_x, NMVOS en NH₃. Die zijn strenger dan de emissiemaxima van het Göteborg-protocol.

NET60_{ppb}-max8u: aantal dagen per kalenderjaar waarop de hoogste 8-uurgemiddelde ozonconcentratie van die dag groter is dan 120 µg/m³.

Niet-kerende groundbewerking: verzamelnaam voor bodembewerkingstechnieken waarbij de grond niet omgedraaid wordt zoals bij het klassieke ploegen, maar wel wordt losgemaakt. De werktuigen die hierbij gebruikt worden en de diepte van bewerking kunnen erg variëren. Soms wordt ook gesproken van gereduceerde bodembewerking.

Nitraatrichtlijn: Europese Richtlijn (91/676/EEG) ter bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen.

O

Onrendabele top: de onrendabele top van een investering is het productie-afhankelijk gedeelte van de inkomsten dat nodig is om de netto-contante waarde van een investering op nul te doen uitkomen.

Ontkoppeling: treedt op wanneer de groeisnelheid van een drukindicator lager is dan de groeisnelheid van een activiteitsindicator of een economische indicator (uitgedrukt in constante prijzen). De ontkoppeling is absoluut als de groei van de drukindicator of negatief is. De ontkoppeling is relatief als de groei van de drukindicator positief is, maar minder groot dan die van de activiteits- of economische indicator.

Operationele (olie)vervuiling: (olie)vervuiling die moedwillig werd aangericht door bijvoorbeeld het reinigen van tanks en het lozen van afvalwater.

Oriënterend bodemonderzoek (OBO): bodemonderzoek dat antwoord geeft op de vraag of er ernstige aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van bodemverontreiniging op bepaalde gronden, houdt een beperkt historisch onderzoek en een beperkte monsterneming in.

Outcome: resultaat van beleidsvoering, in de zin van verandering van gedrag van de doelgroepen.

Output: prestaties en producten van de overheid.

Overstort: constructie op een riool of afvalwatercollector waardoor een deel van het debiet geëvacueerd kan worden naar oppervlaktewater wanneer de riool, respectievelijk collector dreigt onder druk te komen staan (volledige vulling).

Oxidatiekatalysator: nabehandelingstechniek voor de vermindering van CO, VOS maar ook PAK's in uitlaatgassen van motoren met een luchtvermaat (zoals bij dieselmotoren).

Ozonprecursor: voorloperstof, stof waaruit ozon ontstaat door inwerking van zonlicht. Stikstofoxiden en niet-methaan vluchtige organische stoffen (NMVOS) zijn de belangrijkste ozonprecursoren.

P

Paaiestand: totale biomassa van alle geslachtsrijpe vissen in de populatie.

Percentiel: rangorde die een meetwaarde inneemt wanneer alle meetwaarden geklasseerd zijn volgens grootte van klein naar groot bv. het 98-percentiel duidt aan dat 98 % van alle meetwaarden kleiner zijn dan of gelijk aan deze waarde. Het 50-percentiel is gelijk aan de mediaanwaarde.

Persistent: niet of zeer moeilijk afbreekbaar.

Plaggenbodem: bodem voorkomend in de onmiddellijke omgeving van oude nederzettingen in Kempen en Zandstreek, gekenmerkt door een dikke humusrijke bovengrond als gevolg van eeuwenlange bemesting met stalstrooisel afkomstig van plaggen (zoden) uit heidevelden.

Plasma: vloeibaar gedeelte van het bloed, dat overblijft na afscheiding van de bloedcellen.

PM10: fractie van de stofdeeltjes met een aërodynamische diameter kleiner dan 10 µm.

PM2,5: fractie van de stofdeeltjes met een aërodynamische diameter kleiner dan 2,5 µm.

Populatie: groep van organismen van dezelfde soort die samen voorkomen in een bepaald gebied.

Primair afval: afval op het moment dat een product voor het eerst afval wordt, namelijk bij de eerste producent.

Primair stof: stof dat rechtstreeks uitgestoten wordt in de atmosfeer door verschillende bronnen.

Primaire grondstof: grondstof die rechtstreeks wordt onttrokken aan de natuur.

Primaire preventie (gezondheid): heeft als doel een ziekte te voorkomen door de oorzaken ervan weg te nemen. De doelgroep bij primaire preventie is de gezonde populatie.

Puntbron: emissiebron die duidelijk aanwijsbaar is en beheersbaar is, bij modellering voorgesteld als punt (in tegenstelling tot lijn- en oppervlaktebronnen).

Put: activiteit of fenomeen die de hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer doet afnemen. Soms ook 'sink' genoemd.

R

Ramsar-conventie: beoogt het wereldwijd behoud en duurzaam beheer van waterrijke gebieden met bijzondere aandacht voor de bescherming van de leefgebieden van vogels, vastgesteld in 1971 en in voege gegaan in 1975.

Rationeel energiegebruik (REG): leveren van energiediensten (verlichting, drijfkracht, enz.) met een minimum aan energiegebruik en met de energievorm van de laagste kwaliteit die nog volstaat.

Rebound effect: situatie waarin het volume van consumptie van bepaalde producten in feite de verhoogde efficiëntie van het product (ten dele) te niet doet.

Recuperatie: verzamelbegrip voor recyclage, compostering en hergebruik.

Recyclage: terugwinnen van grondstoffen uit afvalstoffen en het inzetten ervan in een productieproces, als gehele of gedeeltelijke vervanging van primaire grondstoffen.

Register van verontreinigde gronden: bevat alle gronden waarvoor reeds een bepaalde graad van verontreiniging werd vastgesteld. Een grond wordt opgenomen in het register indien uit een oriënterend bodemonderzoek blijkt dat de concentratie van één of meer parameters hoger ligt dan 80 % van de bodemsaneringsnorm voor die parameter binnen het bestemmingstype II (i.e. landbouw).

Respons van de overheid: zie beleidsrespons.

Restafval: som van het huisvuil (inclusief het sorteeresidu van het PMD-afval), grofvuil en gemeentevuil.

Retributie: betaling voor diensten door of in opdracht van een overheid, verschuldigd in rechtstreeks verband met het gebruik dat men ervan maakt. Soms wordt hier ook de term bijdrage voor gebruikt.

Richtlijn (Europese): besluit dat bindend is voor de lidstaten wat betreft een in de richtlijn uitgedrukt te bereiken resultaat. De lid-

staten zijn vrij de vorm en middelen te bepalen nodig om aan de richtlijn te voldoen. Bij niet naleving kan de Commissie een procedure inzetten krachtens art. 226 (ex. art. 169).

Rode Lijst: overzicht voor een bepaald gebied van bedreigde soorten, opgesteld volgens specifieke criteria en ingedeeld in meerdere categorieën (bv. 'uitgestorven in Vlaanderen', 'zeldzaam', 'bedreigd').

Ruimtelijk uitvoeringsplan: grafisch plan (gewestelijk, provinciaal, gemeentelijk) dat aangeeft voor welk gebied of welke gebieden het plan van toepassing is. Hierbij worden stedenbouwkundige voorschriften inzake de bestemming, de inrichting en/of het beheer aangegeven, de feitelijke en juridische toestand, de relatie met het ruimtelijk structuurplan of de ruimtelijke structuurplannen waarvan het een uitvoering is, beschreven. Indien nodig wordt een limitatieve lijst aangebracht van de voorschriften die strijdig zijn met het ruimtelijk uitvoeringsplan en die opgeheven worden.

S

Secundair afval: afval dat afkomstig is van de afvalverwerkende bedrijven (NACEBEL-activiteiten: 90.002-90.005: verzamelen, storten en verwerken van afval; 37.1-37.2: recuperatie van recycleerbaar metaalafval; 51.57: groothandel in afval en schroot). Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt tussen afval dat van elders afkomstig is en hier verwerkt wordt, en het afval dat voortkomt uit eigen activiteiten (zoals kantine of kantoor).

Secundair stof: zwevend stof dat ontstaat in de atmosfeer door chemische reacties uit gasvormige componenten.

Secundaire grondstof: afvalstof die het label 'afvalstof' verliest en als grondstof mag worden aangewend indien ze voorkomt op een limitatieve lijst en beantwoordt aan de voorwaarden inzake samenstelling en/of gebruiksdomein (VLAREA).

Secundaire preventie (gezondheid): heeft als doel ziekten (of lichamelijke ziekterisico's) in een vroeg stadium op te sporen. Daardoor kan de ziekte nog worden voorkomen of eerder worden behandeld, zodat de zieke beter geneest of de ziekte niet erger wordt. De doelgroep bestaat uit personen die, zonder het zelf te weten, de ziekte hebben of er een verhoogd risico of een bepaalde genetische aanleg voor hebben. De ziekte is bij die personen echter nog niet vastgesteld.

Sedimentaansvoer: hoeveelheid sediment die door bodemerisatie is geproduceerd en met het afstromend water in beken en rivieren terecht komt. De sedimentaansvoer is doorgaans veel kleiner dan de sedimentproductie omdat een deel van het sediment wordt afgezet voordat het de rivier bereikt.

'Sink': zie put.

Slibrichtlijn: Europese Richtlijn 82/278/EEG betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiverings-slib in de landbouw.

Speciale Beschermingszone: gebied dat door een EU-lidstaat werd aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn. Binnen deze gebieden moeten de instandhoudingsmaatregelen worden toegepast die nodig zijn om de natuurlijke habitats en/of populaties van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen. De Speciale Beschermingszones vormen doorheen de lidstaten van de Europese Unie samen het Natura-2000 netwerk.

Standplaatsfactoren: karakteriseren de milieucondities van soorten en levensgemeenschappen. Het (micro)klimaat, de water- en zuur/basenuitwisseling en de beschikbaarheid van nutriënten zijn de belangrijkste standplaatsfactoren.

Stofprecursor: emissie die bijdraagt aan de vorming van PM₁₀ in de lucht. Dat is enerzijds primair stof en anderzijds zijn dat gassen die bijdragen tot de vorming van secundair stof.

T

Terrestrisch: horend bij of aangepast aan het leven op het land.

Tonkilometer: aantal afgelegde kilometers per vervoerde ton met een bepaalde categorie van vervoermiddelen, vermenigvuldigd met het aantal ton vervoerde goederen.

Totale grondstoffenbehoefte (TGB): cumulatieve massa aan grondstoffen die aan de natuur wordt onttrokken om ingezet te worden in de economie van een land, evenals de verborgen stromen die er mee gepaard gaan. TGB omvat zowel extractie van grondstoffen uit het binnenland als geïmporteerde grondstoffen.

V

Verborgene Stroom (VS): grondstoffen die worden onttrokken en niet worden ingezet in de economie, maar wel een belasting van het milieu veroorzaken.

Vergroening van het belastingstelsel: wordt getypeerd door een belastingstelsel dat steeds meer rekening houdt met milieuspecifiek, m.a.w. het belastingen van milieuschadelijke activiteiten – overeenkomstig het principe 'de vervuiler betaalt' – met het oog op de realisatie van milieudoelen en de vermindering van de milieudruk.

Versnippering: verdeling van ruimtelijke gebieden in kleinere of minder samenhangende stukken.

Visbestand of visstok: op zichzelf staande populatie van vissen die het voorwerp uitmaakt van commerciële bevisning. Doorgaans gedefinieerd in termen van soort en gebied, bv. het kabeljauwbestand in de Noordzee, de tongstok in de Ierse Zee. Het gebruik van de term impliceert dat de populatie min of meer geïsoleerd is van gelijkaardige populaties van dezelfde soort in andere, desgevallend aangrenzende gebieden.

Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN): categorie van gebieden uit het Decreet Natuurbehoud, waarbinnen een specifiek gebiedsgericht natuurbeleid gevoerd wordt. Dit beleid is gericht op handhavingen en ontwikkeling van hoogwaardige natuur waarbij de natuurfunctie bovengeschied is aan andere functies.

VLAREA: Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en -beheer, bij besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 1997 (BS 16-4-1998). Deze eerste VLAREA werd vervangen bij besluit van de Vlaamse regering van 5 december 2003 (BS 30-04-2004).

Vochttrap: natuurlijke drainagegraad van de bodem. Deze wordt in de Belgische Bodemclassificatie weergegeven als een lettercode (a-i) na de lettercode van de bodemtextuur.

Vogelrichtlijngebied: speciale beschermingszone aangewezen bij besluit van de Vlaamse regering ter uitvoering van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EG), met het oog op het behoud van de vogelstand.

Voorzorgswaarden (visserij): imperatieve minimum- (voor biomassa) en maximumwaarden (voor visserijsterfte), die erop gericht zijn een duurzame visserij te garanderen.

W

Wachtbekken: kunstmatig aangelegd bekken, gedeeltelijk of geheel bedijkt, dat dient voor de tijdelijke opvang van overtollig afstromend water om zodoende overstromingen te vermijden of hun gevolgen te reduceren.

Warmtekrachtkoppeling (WKK): gelijktijdige omzetting van een energiestroom in kracht (mechanische energie) en warmte (thermische energie) met nuttige bestemming. Afhankelijk van het proces en de bestemming wordt de warmte op verschillende temperatuurniveaus geleverd. De kracht drijft doorgaans een generator voor elektriciteit aan of soms rechtstreeks een machine (pomp, compressor ...).

Waterbodem: bodem van een oppervlaktewaterlichaam die altijd of een groot deel van het jaar onder water staat.

Watersysteem: geografisch afgebakend, samenhangend en functioneel geheel van oppervlaktewater, waterbodems, grondwater, oevers en technische infrastructuur met inbegrip van de daarin voorkomende levensgemeenschappen en alle bijhorende fysische, chemische en biologische kenmerken en processen.

Z

Zuiveringsgraad: percentage van de bevolking waarvan het afvalwater in een RWZI gezuiverd wordt.

Zwarte rook: onder de aangenomen voorwaarden van monsterneming en metingen, wordt de term 'rook' gebruikt in de zin van fijn verdeeld zwart stof waarvan de deeltjes voldoende kleine afmetingen hebben om zich in werkelijkheid in suspensie in de lucht te bevinden. Ze zijn voornamelijk samengesteld uit verbrandingsresten.

AFKORTINGEN**A****A&E:** afval en emissies**AFP:** aerosol forming potential**AGHA:** Antwerpse Gemeenschap voor de Haven**ALT:** Administratie Land- en Tuinbouw**AM&S:** afdeling Monitoring & Studie van ALT**AMF:** alternative motor fuels and technologies**AMINABEL:** Afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid**AMINAL:** Administratie Milieu-, Natuur, Land- en Waterbeheer**AMO:** Architectuur, Mens en Omgeving**AMPA:** aminomethylfosfonzuur**ANRE:** Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie**APS:** Administratie Planning en Statistiek**AWZ:** Administratie Waterwegen en Zeewezen**AZF:** Departement Algemene Zaken en Financiën**B****B:** België**BBI:** Belgische biotische index**BBP:** bruto binnenlands product**BCP:** Belgisch continentaal plat**BDE:** broomdifenyloether**BFE:** Beroepsfederatie van de producenten en verdelers van elektriciteit in België**BIV:** belasting op de inverkeerstelling**BLO:** benutte landbouwoppervlakte**BMI:** body mass index**BMM:** Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee**BNZ:** Belgisch gedeelte van de Noordzee**BSEF:** Bromine Science and Environmental Forum**BVI:** verbrandingsinstallaties voor bedrijfsafvalstoffen**BZV:** biochemisch zuurstofverbruik**C****CB:** chloorbifenylo**CDO:** Centrum voor Duurzame Ontwikkeling**CH:** Zwitserland**CLE:** Centrum voor Landbouweconomie**CLO:** Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek**CLO-DvZ:** Departement Zeevisserij van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek**CNG:** compressed natural gas**COBELPA:** Vereniging van de Belgische fabrikanten van papier-deeg, papier en karton**COPD:** chronic obstructive pulmonary disease**CREG:** Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas**CZV:** chemisch zuurstofverbruik**D****D:** Duitsland**p,p'-DDD:** p,p'-dichloordifenyldichloorethaan**p,p'-DDE:** p,p'-dichloordifenyldichlooretheen**p,p'-DDT:** p,p'-dichloordifenyldichloorethaan**DIV:** Dienst voor de Inschrijving van de Voertuigen**DK:** Denemarken**E****ECMWF:** European Center for Medium-Range Weather Forecasts**Ecolas:** Environmental Consultancy and Assistance**EEA:** European Environment Agency**EEZ:** exclusieve economische zone**EGV:** eigen grondstoffenverbruik

EMEP: Co-operative programme for monitoring and evaluation of the long range transmission of air pollutants in Europe

ETBE: ethyltertiairbutylether

EWBL: Departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse aangelegenheden en Landbouw

F

F: Frankrijk

FANC: Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle

Febeltex: Federatie van de Belgische textielbedrijven

FEBIAC: Belgische Federatie van de Automobielen- en Tweewielerindustrie

FOD VVVL: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid Voedselketen en Leefmilieu

FOD: federale overheidsdienst

FODMV: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer

FT: Fischer-Tropsch

G

GB: grondstoffenbehoefte

GFVO: gebruikte frituurvetten en -oliën

GMO: Gewestelijk Milieu-overleg

GOM: Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen

GSC: groenestroomcertificaat

GWP: opwarmend vermogen (global warming potential)

H

HCB: hexachloorbenzeen

HFK's: fluorkoolwaterstoffen

HSP: 'hot spot' regio

HVI: verbrandingsinstallaties voor huishoudelijk afval

I

I: Italië

IBW: Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer

ICES: International Council for the Exploration of the Sea

IE: inwonerequivalent

IFB: interferryboats

IMDC: International Marine and Dredging Consultants

IN: Instituut voor Natuurbehoud

INBO: Instituut voor natuur- en bosonderzoek, fusie van IBW en IN

IWT: Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen

K

K.U. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven

KB: Koninklijk Besluit

KGA: klein gevaarlijk afval

KINT: Koninklijk Instituut voor het Duurzame Beheer van de Natuurlijke Rijkdommen en de Bevordering van Schone Technologie

KMI: Koninklijk Meteorologisch Instituut

KWS: koolwaterstoffen

L

L: Luxemburg

LIBIOFUELS: Liquid Biofuels in Belgium in a global bio-energy context

LNG: liquefied natural gas

LOGO: lokaal gezondheidsoverleg

LPG: liquefied petroleum gas

M

MAC: maximum admissible concentration

MAP: Mestactieplan

MiNa-Raad: Milieu- en Natuurraad

MIVB: Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer van Brussel

MMIS: Milieu management informatiesysteem

MOSI: Mathematics, Operational research, Statistics and Information systems

N

NARA: Natuurrapport

NBB: Nationale Bank van België

NGI: Nationaal Geografisch Instituut

NIRAS: Nationale Instelling voor Radio-actief Afval en Verrijkte Splijtstoffen

NIS: Nationaal Instituut voor de Statistiek

NL: Nederland

NMBS: Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen

NMVOS: niet-methaan vluchtige organische stoffen

O

OBO: oriënterend bodemonderzoek

OCP: organochloorpesticiden

ODE: Organisatie voor Duurzame Energie

OPS: Operationeel Prioritaire Stoffen

OSI: organische stofindicator

OSPAR: The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic

OVAM: Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest

P

PAK's: polyaromatische koolwaterstoffen

PBDE: polygebromeerde difenylethers

PCB's: polychloorbifenylen

PFK's: perfluorkoolwaterstoffen

Phytofar: Belgische vereniging van de industrie van planten-beschermingsmiddelen

PM: particulate matter

PNEC: predicted no effect concentration

PODO: Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling

POP: persistente organische polluenten

PPO: pure plantaardige olie

PROMOS: promotie modal shift studie

PV: fotovoltaïsch

R

REG: rationeel energiegebruik

RME: rapeseed methyl ester

RUP: ruimtelijk uitvoeringsplan

RWZI: rioolwaterzuiveringsinstallatie

S

SCR: selectief katalytische reductie

SEA: Studiecentrum voor de Expansie van Antwerpen

SERV: Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

SIREV: Scheikundige Industrie Regio Vlaanderen

SNCR: selectief niet-katalytische reductie

SOWAP: Soil and Water protection

STEG: stoom- en gasturbine

STEM: Studiecentrum Technologie, Energie, Milieu van de Universiteit Antwerpen

T

TCDD: tetrachloordibenzo-p-dioxine

TGB: totale grondstoffenbehoefte

TOFP: troposferisch ozon vormingspotentiaal

TRW: transport rail weg / transport route wagon

TSH: thyroid stimulerend hormoon

U

UA: Universiteit Antwerpen

UGent: Universiteit Gent

UK: Groot-Brittannië

ULB: Université Libre de Bruxelles

UNIZO: Unie van Zelfstandige Ondernemers

V

Velt: Vereniging voor Ecologische Leef- en Teeltwijze

VEN: Vlaams ecologisch netwerk

VER: verhandelbare emissierechten

VHBP: Vlaams humaan biomonitoring programma

VITO: Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek

viWTA: Vlaams instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek

VL: Vlaanderen

VLACO: Vlaamse Compostorganisatie

VLAREM: Vlaams reglement milieuvergunningen

VLIF: Vlaams Landbouw Investeringsfonds

VLM: Vlaamse Landmaatschappij

VMM: Vlaamse Milieumaatschappij

VMOS: Vlaamse modal shift studie

VMW: Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening

VODO: Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling

VOKA: Vlaams netwerk van ondernemingen

VOS: vluchtige organische stoffen

VREG: Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt

VS: Verborgten stromen

VUB: Vrije Universiteit Brussel

W

WES: West-Vlaams Economisch Studiebureau

WIV: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

WKK: warmtekrachtkoppeling

WMMM: Wet Mariene Milieu Marin

WTCB: Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf

WVC: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Z

Zeegra: Invoerders en producenten van gebaggerde zeegranulaten

SCHEIKUNDIGE SYMBOLEN

As: arseen

Cd: cadmium

CH₄: methaan

CO: koolstofmonoxide

CO₂: koolstofdioxide

Cr: chroom

Cu: koper

Hg: kwik

N: stikstof

N₂O: distikstofoxide of lachgas

NH₃: ammoniak

NH₄⁺-N: amoniumstikstof

Ni: nikkel

NO₂: stikstofdioxide

NO₃: nitraat

NO_x: stikstofoxiden, zowel stikstofmonoxide als stikstofdioxide

O₂: zuurstof

O₃: ozon

o-PO₄: orthofosfaat

P: fosfor

P₂O₅: difosforpentoxide (fosforzuuranhydride)

Pb: lood

SF₆: zwavelhexafluoride

SO₂: zwaveldioxide

Zn: zink

EENHEDEN

cc: kubieke centimeter

CO₂-eq: CO₂-equivalenten

EJ = 10¹⁸ Joule

g vet: gram vetgehalte

g: gram

ha: hectare

IU: internationale eenheden

j: jaar

J: Joule

l: liter

m: meter

pk: paardenkracht

TEQ: toxicologisch equivalent

TEU: twenty foot equivalent unit

ton: 1 000 kg

W_e: Watt-elektrisch

Wh: Watt-uur (1 Wh = 3 600 J)

VOORVOEGSELS EENHEDEN

10^1 = da (deca)	10^{-1} = d (deci)
10^2 = h (hecto)	10^{-2} = c (centi)
10^3 = k (kilo)	10^{-3} = m (milli)
10^6 = M (mega)	10^{-6} = μ (micro)
10^9 = G (giga)	10^{-9} = n (nano)
10^{12} = T (tera)	10^{-12} = p (pico)
10^{15} = P (peta)	10^{-15} = f (femto)

AFSPRAKEN CIJFERWEEGAVE

Europese decimale code: ,

Symbolen gebruikt in tabellen:

. = niet van toepassing

.. = gegevens niet beschikbaar

- = nihil (onbestaande)

o = minder dan 0,5 van de bestaande eenheid

o,o = minder dan 0,05 van de bestaande eenheid

* = voorlopig gegeven